Voorstel aan college en raad

Nummer:	02430000057929
Datum:	9 maart 2021
Opsteller:	M. Geerdink
Portefeuillehouder:	Wethouder Van Bijsteren
Onderwerp:	Centrumregeling meten & monitoren afvalwaterketen en grondwater

Het college van B&W besluit:

1. de gemeenteraad toestemming te vragen toe te treden tot de Centrumregeling Meten en Monitoren Afvalwaterketen en Grondwater Vallei en Veluwe, conform artikel 61 lid 2 Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR).

Inleiding

Aanleiding

Gemeenten Harderwijk, Ermelo en Putten en het waterschap Vallei en Veluwe werken sinds 2013 intensiever samen op het gebied van de gedeelde afvalwaterketen. Dit heeft in 2015 geleid tot een gezamenlijk afvalwaterketenplan. Een van de speerpunten binnen dit plan was het verbeteren van het databeheer (meten en monitoren in de afvalwaterketen).

In werkregio Noord Veluwe werken we sinds 2006 samen met zes andere gemeenten en waterschap Vallei en Veluwe op het gebied van water, riolering en klimaatadaptatie. Hetzelfde doen zestien gemeenten van het Platform Water Vallei en Eem. Dit platform heeft omstreeks 2010 een aparte uitvoeringsorganisatie opgezet voor meten en monitoren in de afvalwaterketen (UVO M&M), in de vorm van een netwerkorganisatie van ca. 3 fte. Per 1-1-2016 nemen de gemeenten Harderwijk, Ermelo en Putten ook structureel 0,5 fte af van het dienstenpakket van deze uitvoeringsorganisatie (via Samenwerkingsovereenkomst Meten & Monitoren Afvalwaterketen WHEP). Het aandeel daarvan voor gemeente Harderwijk is ca. 0,2 fte.

De uitvoeringsorganisatie (UVO) ondersteunt momenteel dus in totaal 19 gemeenten. Zowel de deelnemende gemeenten als het waterschap zien toegevoegde meerwaarde van deze samenwerkingsconstructie. Tegelijkertijd loopt de UVO aan tegen de grenzen van de netwerksamenwerking. Er was soms onduidelijk over wie de prioriteiten bepaalt, de medewerkers richten zich vooral op de technische inhoud en minder op de zakelijke kant van de samenwerking, de medewerkers ‘horen’ nergens bij en hebben geen ontwikkelmogelijkheden. Dit was de aanleiding voor een heroriëntatie van de werkzaamheden en de organisatiestructuur (op initiatief van het waterschap).

Het adviesbureau Twynstra Gudde heeft in opdracht van Waterschap Vallei en Veluwe onderzoek uitgevoerd. Het advies van dit bureau is om de bestaande netwerkorganisatie om te buigen naar een centrumorganisatie. Het waterschap heeft dit advies overgenomen en stelt voor om de huidige samenwerking met onze gemeente over te laten gaan in een Centrumregeling (zie bijlage 1).

Voor het aangaan van een centrumregeling is toestemming nodig van de gemeenteraad.

Kader

-Wet gemeenschappelijke regelingen
-Nationaal Bestuursakkoord Water 2011/2018: kostenbesparing door samenwerking in de waterketen
-Zuiveringskring afvalwaterketenplan 2015-2023: meten en monitoren was 1 van de speerpunten

Alternatieven

Niet deelnemen aan de voorgestelde centrumregeling en het anders gaan organiseren. Bijvoorbeeld door eigen personeel op te leiden of de deeltaken uit te besteden aan een commercieel adviesbureau. Dit ziet het college niet als doelmatig voor 0,2 fte. Daarvoor zit er te weinig continuïteit in de uit te voeren taken. Bij uitbesteding gaat veel

opgedane (lokale) kennis & kunde verloren. En ook de voordelen van de samenwerking met ‘natuurlijke partner’ waterschap. Het waterschap heeft als geen andere organisatie data en inzicht in het gehele lokale watersysteem.

Tenslotte ontstaat er met dit alternatief een ongemakkelijke situatie met de gemeenten Ermelo en Putten. De raden van Ermelo en Putten hebben zich inmiddels al positief uitgesproken over aansluiting bij de centrumregeling. Dat zou betekenen dat Harderwijk op dit onderwerp ‘alleen’ komt te staan. Bovendien met mogelijke beeldvorming richting het Rijk en de koepels[1] dat gemeente Harderwijk eerder minder, dan meer gaat samenwerken in de waterketen.

Beoogd effect
Door splintertaken van gemeenten en waterschap te bundelen wordt de kwaliteit van deze taken geborgd, wordt er bespaard op kosten en wordt de kwetsbaarheid bij de partners voor de personele inzet verminderd. Ook wordt door deze aanpak de innovatie in de uitvoering van het beheer en onderhoud bevorderd.

Argumenten

1.1 *De meerwaarde van de uitvoeringsorganisatie tot nu toe voor onze gemeente*
In bijlage 2 is een aantal voorbeelden gegeven wat de uitvoeringsorganisatie onze gemeente sinds 2016 heeft opgeleverd:
-er wordt efficiënt gewerkt door splintertaken van meerdere gemeente te bundelen;
-de kwaliteit van onze meetdata is sterk verbeterd;
-onze theoretische modellen worden betrouwbaarder;
-ons rioolbeheer wordt ondersteund op een aantal taken (datavalidatie en slimme alarmering);
-er wordt kennis en innovatie met andere gemeenten uitgewisseld;
-door contact met de interne organisatie van het waterschap komt nuttige informatie eerder boven water en er wordt meer integraal naar het systeem gekeken.

1.2 Inhoudelijk gaan we door met wat we al deden
De argumenten uit 2016 om gebruik te gaan maken van de diensten van de uitvoeringsorganisatie gelden nog steeds: een goede controle op de werking van de meestsystemen is noodzakelijk om van de ruwe gegevens (meetdata) bruikbare informatie te maken. Informatie die nodig is om te kunnen bepalen of het systeem werkt zoals bedoeld, het gedrag van het systeem te kunnen begrijpen (verband tussen oorzaak en gevolg), vroegtijdig afwijkingen van het normale patronen te kunnen ontdekken en theoretische modellen te kunnen afstellen.

1.3 De Centrumregeling biedt de noodzakelijke continuïteit voor de UVO
De Uitvoeringsorganisatie (UVO) voert structurele, specialistische, uitvoerende taken uit voor de deelnemende gemeenten ten aanzien van het meten en monitoren, databeheer en -analyse binnen de (afval)waterketen. Het uitvoeren van deze taken in de structuur van een netwerkorganisatie leverde in de praktijk een aantal knelpunten op. Omdat de UVO-medewerkers het gevoel hebben nergens echt bij te horen en een goede aansturing ontbreekt, blijkt het in de praktijk lastig de continuïteit voldoende te borgen. Uit het onderzoek van Twynstra Gudde blijkt dat een verbetering van de rechtsvorm en “governance” van de UVO noodzakelijk is. Met de voorgestelde Centrumregeling worden de genoemde nadelen ondervangen, aldus het advies van Twynstra Gudde. De keuze voor een centrumregeling wordt nader toegelicht in bijlage 3.

.

1.4 Samenwerking loont
Er is zorgvuldig en langdurig gesproken tussen partijen en de voorgestelde regeling is de door de meerderheid gedragen uitkomst. Alle overige gemeenteraden hebben al ingestemd. Als we waarde hechten aan de samenwerking op dit gebied en de voordelen die dit oplevert voor kennisdeling (innovatie), kwaliteitsverbetering en kostenbesparing is het van belang dat we blijven aansluiten.

[1] Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Unie van Waterschappen (UvW)

1.5 De Centrumregeling is toekomstgericht

De voorgestelde Centrumregeling is toekomstgericht. Deze biedt de mogelijkheid aan andere gemeenten uit het werkgebied van het waterschap om vrij eenvoudig aan te sluiten. De voorgestelde Centrumregeling biedt bovendien (indien dit door deelnemers wordt gewenst) de mogelijkheid om in de toekomst soortgelijke taken te koppelen, bijvoorbeeld op het gebied van verdroging en klimaat.

1.6 Het politieke, bestuurlijke en financiële afbreukrisico is beperkt.

Het gaat om politiek neutrale uitvoeringstaken en de omvang voor het Harderwijkse deel is beperkt.

Kanttekeningen

1.1 Toestemming kan op strikt formele gronden worden geweigerd

Het is aan de gemeenteraad om het college toestemming te geven voor het treffen van de voorgestelde regeling.

Criteria voor het onthouden van uw toestemming zijn:

a- wegens strijd met het recht of;

b- in strijd met het algemeen belang.

De uitkomst van onze overweging is dat hiervan in het voorliggende geval geen sprake is.

De regeling voorziet in het voorzetten van de huidige samenwerking. Het beëindigen van de samenwerking zou bovendien betekenen dat de taken ten aanzien van meten, monitoren, databeheer en –analyse weer bij de eigen organisatie zouden komen te liggen. De benodigde formatie en expertise hiervoor ontbreekt. De UVO heeft de afgelopen jaren bewezen de taken op een kosteneffectieve wijze uit te voeren. De kwaliteit is verbeterd, mede door de ontwikkelde verregaande automatisering van routinematige werkzaamheden, en de (meer)kosten zijn niet gestegen.

Daarnaast zijn er aanvullende toepassingen ontwikkeld voor het gebruik van alle verzamelde data, waardoor een beter inzicht is ontstaan in het functioneren van het (afval)watersysteem. Dit stelt ons in staat om betere investeringsbeslissingen te nemen. Daarmee draagt de UVO bij aan het realiseren van de doelstelling uit het Bestuursakkoord Water, waarin is vastgelegd dat waterschappen en gemeenten gezamenlijk € 380 miljoen moeten besparen (minder meerkosten). Onder andere door meer samen te werken in de waterketen. Het platform Water Vallei en Eem en de werkregio Noord Veluwe is door de landelijke visitatiecommissie Bestuursakkoord Water beoordeeld als koploper, mede door het hebben van een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie voor meten en monitoren in de afvalwaterketen.

1.2 *Nota Verbonden Partijen.*

De voorgestelde centrumregeling is volgens het afwegingskader in de Nota Verbonden Partijen wellicht een zware constructie voor het betreffende takenpakket. Binnen de situatie die nu is ontstaan is er naar het oordeel van het college geen alternatief beschikbaar die de dezelfde kwaliteit van dienstverlening kan bieden. Het gaat om de inhoud, niet om de vorm.

1.3 *Samenwerking betekent ook loslaten in vertrouwen*

Door eventuele inperking/uitbreiding van formatie van de uitvoeringsorganisatie zal elke deelnemer minder/meer moeten bijdragen. Als het meer zou worden, dan zal dat niet meteen gaan om enorme bedragen, zeker als de kosten kunnen worden verdeeld over 19 gemeenten. Echter, theoretisch is er een 'open einde' en ook een precieze verdeelsleutel van de kostenverdeling is ook nog niet bepaald, net als de kosten van een eventuele uittreding. Dit wordt niet als bezwaarlijk gezien omdat het -naast een regeling met andere gemeenten- bovenal gaat om een regeling met het waterschap waar we als gemeente ook op andere beleidstermijnen gedeelde doelen en ambities hebben. En een wederzijds belang om een goede (bestuurlijke) verstandhouding te houden.

De centrumregeling gaat uit van een beperkt basispakket aan taken waar iedere gemeente aan bijdraagt.

Daarnaast wordt per gemeente afspraken gemaakt voor maatwerk. De gemeenten hebben ambtelijk en bestuurlijk inspraak over het basispakket en zelf invloed op de omvang van het totaalpakket.

Het college is voornemens om bij het eerste bestuurlijke overleg over de verdere uitwerking van deze regeling duidelijkheid te verkrijgen over deze open einden (zie hieronder kopje “uitvoering”: dienstverleningshandvest). Hierbij zegt het college toe dat het totaalpakket binnen het beschikbare budget blijft, waarbij de af te nemen diensten toegevoegde waarde moeten hebben voor de gemeenten Harderwijk, Ermelo en Putten.

Financiën
Binnen het exploitatiebudget van de gemeentelijke watertaken is structureel budget beschikbaar van ca. €25.000 per jaar (kostenplaats PWTA022). Te dekken vanuit de inkomsten rioolheffing. De overgang naar -en deelname aan- de voorgestelde centrumregeling is daarmee budgetneutraal.

Duurzaamheid
- *Energietransitie:* nihil (beperken onnodig energieverbruik in de afvalwaterketen).
- *Klimaatadaptatie:*
  Het uitvoeringsteam Meten & Monitoren ondersteunt bij wateroverlast en droogte analyses, bijvoorbeeld bij het opstellen van afkoppelkansen kaarten. Tevens wordt gewerkt aan slimme alarmering wat enerzijds tijd bespaart voor rioolbeheer en anderzijds de reactietijd bij storingen/wateroverlast verkort.
- *Biodiversiteit: n.v.t.*
- *Circulariteit: n.v.t.*

Communicatie
Geen. Het betreft in feite een juridische formaliteit om een bestaande samenwerking te kunnen voortzetten.

Uitvoering
Alle overige gemeenteraden (18x) hebben ondertussen ingestemd met het aangaan van de centrumregeling. Als uw raad instemt met het aangaan van de centrumregeling, dan zal het college op korte termijn de aansluiting formaliseren. Onder de centrumregeling wordt vervolgens een specifieke dienstverleningshandvest afgesloten tussen Waterschap Vallei en Veluwe en de gemeenten Harderwijk, Ermelo en Putten.

Toelichting op het dienstverlengingshandvest:
Een belangrijk doel bij de totstandkoming van de Centrumregeling was om deze eenvoudig van opzet te laten zijn. Het dienstverleningshandvest biedt de mogelijkheid om nadere afspraken zoals financiële afspraken vast te leggen. Omdat het dienstverleningshandvest door het bestuurlijk overleg wordt vastgesteld en niet door colleges, geeft dit flexibiliteit. Dit handvest krijgt dezelfde juridische status als een Dienstverleningsovereenkomst (DVO).

De beoogde publicatiedatum van de centrumregeling (door het waterschap)is in de week van 18 april 2021.

Evaluatie
In de reguliere jaarlijks bestuurlijke overleggen over water en klimaatadaptatie met de deelnemende gemeenten en waterschap zal het functioneren van de centrumregeling en het takenpakket van UVO worden besproken en periodiek geëvalueerd.

Bijlagen

1. Centrumregeling Meten & Monitoren Afvalwaterketen en Grondwater Vallei en Veluwe – definitief concept (september 2020)
2 Inhoudelijke toelichting op de meerwaarde van de uitvoeringsorganisatie voor onze gemeente (vanaf 2016)
3. Inhoudelijke toelichting op centrumregeling
4. Concept Raadsbesluit